İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Yıl: 16 Güz Sayı:32 2017/2 s.161 - 178

TÜRKİYE'DE EĞİTİME DAYALI İSTİHDAMA YÖNELİK MESLEK YÜKSEKOKULLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Sabri ÖZ*

ORCID NO: 0000-0002-6280-726X

ÖZET

Türkiye'de sosyal politikaların kamusal etkinliği münasebeti ile devletin eğitim politikalarını düzenlediği görülmektedir. Eğitim politikasında ise en önemli faktör denge prensibidir. Denge bir sistem içinde arz ve talebin eşit olduğu durumu ifade edilen bir yaklaşımdır. Eğitim, bir sistem olarak dengeye gelmesi için, çalışma hayatının gereklerini karşılayacak nitelikte ve nicelikte olması gerekmektedir. Türkiye'de zorunlu on iki yıllık eğitimin ardından işgücü içinde bulunan insanların eğitim süreci doğrudan iş hayatına atılmanın sayılmadığı bir durumda dört farklı şekilde sürdürülmektedir. Dört, beş ya da altı yıllık örgün ve ikinci öğretim olacak şekilde lisans eğitimi, iki yıllık örgün ya da ikinci öğretimde meslek yüksekokulu, sayılanların uzaktan eğitim modülleri ile açık öğretim şeklinde görülmektedir. Bu çalışma, Meslek Yüksekokullarının denge faktörü içerisinde etkinliği, verimliliği ve içerildiği normlarla çalışma hayatına etkileri üzerine bir literatür taraması şeklinde yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Meslek Yüksekokulu, eğitim, istihdam, aktif istihdam politikaları*

EDUCATION BASED EMPLOYMENT IN TURKEY AND EVALUATION OF VOCATIONAL SCHOOLS

ABSTRACT

It is seen that the social policies in Turkey regulate the educational policies of the state in terms of public status. The most important factor in education policy is balance principle. Equilibrium is an approach expressed in a system where supply and demand are equal. For the sake of balance, education has to be in quality and quantity to meet the needs of employment. Following the compulsory twelve-year education in Turkey, the education process of the people in the labor force is carried out in four different ways. Bachelor education as four, five or six year formal and secondary (evening) education, vocational school as a two year formal or secondary education, remote education modules of the ones considered and open education system. This study was carried out in the form of a literature review on the effectiveness and efficiency of the Vocational Schools within the balance factor and the effects on the employment beside its illustrated norms; laws, legislations etc.

Keywords: *Vocational School, Education, Employment, Active Employment Policy*

* Dr. İstanbul Ticaret Üniversitesi, İşletme Fakültesi Öğretim Üyesi
soz@ticaret.edu.tr

GİRİŞ

Üç sektör olarak bilinen tarım, sanayi ve hizmetler sektöründe eğitim önemini her dönemde korumuş bir olgudur. Bilginin kullanımı hayatın her devresinde, içinde bulunulan toplumun türü ne olursa olsun önemlidir. İnsanoğlunun diğer tüm canlılardan farklılığını ortaya koyan en önemli faktör düşünme yetisidir. Düşünme ise insanlığın ve insanlığın içinde bulunduğu tüm medeniyetlerin temel taşıdır. Düşünce, neticesi ile bilgiyi oluşturması ve bu bilgi ışığında sosyal bir varlık olan insanın yaşaması için de bir temel faktördür. Sosyal varlık olarak nitelenen insanoğlu için ise bilginin düzeyi yaşam standartlarını belirlemesi açısından önemlidir. Beşeri sermaye ve temel beceriler insanın hayatını idame ettirmede belirleyici faktördür.

Beşeri sermaye ve temel becerilerin oluşumu sosyal varlık olarak adlandırılan insanlığın etkileyici ve belirleyici bir faktörü iken, ulus devlerin teşekkülü ve sanayi toplumu ile birlikte kendini daha fazla göstermektedir. Sanayi toplumu ile birlikte işgücündeki farklılaşma ve işkollarının ortaya çıkması insanların çalışma standartlarını ve çalışabilmeleri için gerekli bilgi ve donanımı yani beşeri sermaye ve becerileri daha da önemli hale getirmiştir. Beşeri sermaye ve mesleki bilgi beceri sanayi öncesi toplumda olduğundan çok daha büyük bir öneme sahip olunan dönem, hizmetler topluluğunun çağı olarak yorumlanmakta olan bilgi topluluğu dönemidir.

Bu bağlamda, bilginin önemi tartışılmazken bilgi edinme olanağı ve bilgiye erişimde fırsat eşitliği meseleleri de beraberinde önem kazanmıştır. Bilgi önemli olmasına önemli, ancak ne tür bilgi ve ne tür beceriye sahip olmak çalışma çağındaki bir dönemde yaşam standartlarını arttırır sorusu gündemdedir. Zira, hizmetler sektörünün yoğun bulunduğu ve hele de bazı meslekle-rin artık işlemediği, geçerliliğini kaybettiği bir dönemde, tedavülden kalkmış bir mesleğe ait bilgi ve beceriler de yaşam standartlarını olumlu etkilemeyecektir. Hatta ters etki oluşturduğunu ifade eden literatür çalışmalarına da rastlanmaktadır. Sadece yüksek lisans değil, aynı zamanda lisans, hatta meslek liselerinde Türkiye'nin kalkınma planlarına ve üretimde verimliliği arttıracak şekilde politikalar üretilmediği müddetçe mevcut ve potansiyel beşeri sermaye ve işgücünün ve zamanın verimsiz kullanımı ile karşılaşılacaktır.

Eğitimin niceliği ve niteliği birlikte değerlendirilmesi gerekir. Zorunlu eğitim sonrası lisans programlarının mesleki yönelimlerinde ihtiyaca binaen kontenjanlar oluşturulması için Yüksek Öğretim Kurumu ve bağlı bulunan bakanlık çaba sarf etmektedir. Aynı çaba üniversitelerde (özellikle vakıf üniversitelerinde) de görülen bir uygulamadır. Bu konuda özellikle iş dünyası ve üniversite işbirliği ve bunun Çalışmanın ilk bölümünde genel anlamda

eğitim politikaları ve istihdam ile ilişkiler incelenirken, ikinci bölümde Türkiye'de Meslek Yüksekokullarına ilişkin bir mevcut durum analizi yapılmaktadır. Çalışmanın son bölümünde çalışma kapsamında ele alınan Meslek Yüksekokullara ilişkin mevzuat incelemeleri yapılacaktır. Nihai olarak da Meslek Yüksekokullara yönelik sorunların ve çözüm önerilerin bulunduğu bölüm ile çalışma sona erecektir.

I. Türkiye'de Eğitim Politikaları, İstihdam İlişkisi ve Denge Faktörü

1980 sonrası Türkiye'de açık ekonominin ve neo-liberal anlayışın yerleştirilmeye çalışıldığı bir dönem olmuştur. Yapısal değişim ve dönüşüm sadece iktisadi anlamda olmamış, sağlık, adalet, sanayi ve eğitim gibi sair alanlarda da etkili olmuştur. Nitekim, TBMM tarafından 2013 yılında kabul edilen Onuncu Kalkınma Planı'nda da insan merkezli bir kalkınma anlayışı ibaresi ile yukarıda ifade edilen bilgi pekiştirilmiştir. Kaynaklar kapsamında beşeri sermayenin de varlığı düşüncesi ile verim arttırıcı bir "sosyal kalkınma" ifadesi kullanılmaktadır.[1] Sosyal kalkınma insani gelişmişlik endeksi ile ölçülebilir. Söz konusu endeks, en zayıf etkileyen unsur olarak halen eğitim faktörüdür.[2] Oysa, gelişmişlik düzeyinin en önemli göstergesi eğitim düzeyidir.[3] Şekil 1'de Yaşam Süresi Kişi Başına Düşen Milli Gelir ve Eğitim seviyelerinin İnsani Gelişim Endeksleri 1990-2015 arasında gösterilmektedir. Gelişim olduğu görülse de insani gelişim endeksine etkisi en az olan halen eğitim olduğu açıkça görülmektedir.

Şekil 1: 1990 – 2015 Türkiye'nin İnsani Gelişim Endeksi ve Etkileyicileri

[1] Kalkınma Bakanlığı, **Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018**, TBMM, Ankara, 2013, s. 1.
[2] UNDP Türkiye, **2016 İnsani Gelişme Raporu**, Ülkelerle ilgili Açıklama Notu, 2016, s. 3.
[3] **Gülsün İşseveroğlu/Ümit Gücenme Gençoğlu,** "Türkiye'de Meslek Yüksekokullarının Bölge İhtiyaçlarına Uygunluğu Üzerine Bir Araştırma", Muhasebe ve Finans Dergisi, Ocak 2011, s. 34.

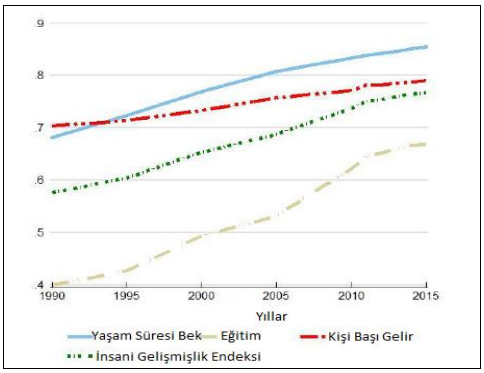

Kaynak: UNDP

1982 Anayasasında, bireysel eğitim ve öğrenim hakkı "eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi" başlıklı 42. Madde ile teminat altına alınmışken, 430 sayılı ve 3 Mart 1924 tarihli Tevhidi Tedrisat Kanununun yürürlükte olması muhtelif zamanlarda muhtelif tekliflerle eleştiri konusu olmuştur. Ancak, konuya ilişkin yine anayasanın 177. maddesi Tevhidi Tedrisat kanununu koruyucu niteliktedir.[4]

Bireysel olarak eğitim ve öğrenim hakkı teminat altında iken, devlet politikalarında görülen farklılıklar ile detayların düzenlendiği görülmektedir. Bu değişim ve dönüşümler Kalkınma planları çerçevesinde ortaya konulan eğitim politikaları ile açıklanmaktadır. Özellikle dönemsel ihtiyaçlar ve sürekli değişim dönüşüm içinde bulunan topluluklar için de eğitim politikalarının farklılık arz etmesi olağandır. Çerçeve norm olarak bilinen Anayasa ve ilgili kanunlarda değişim yaşanmadan dönüşüm yaşamanın zorluğu tartışılmaktadır. Değişim ve dönüşümün sürekliliği ve sıfır hata ile gerçekleşmesi konusunda görüşler ortaya atılmıştır.[5]

Onuncu kalkınma planı ilk bölümünde geçen küresel gelişmeler ve eğilimler başlıklı çalışmada, nitelikli eğitim ve işgücüne artan talebin olduğu vurgulanmakla birlikte[6], aynı çalışmanın ikinci bölümünde mevcut eğitim sisteminin işgücü piyasasının ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz olduğu özellikle

[4] **TC 1982 Anayasası**, (Çevrimiçi) https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/ anayasa_2011.pdf, s.e. 1 Kasım 2018.
[5] **Abidin Dağlı,** "Toplam Kalite Yönetimi ve Eğitim Sistemine Uygulanabilirliği", Dicle Üniversitesi Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 5, Haziran 2003, s. 25.
[6] Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018, TBMM, Ankara, 2013, s. 11.

genç işsizliğin en etkili unsuru olan eğitimli gençlerin işsizliğine ilişkin oranın tatmin edici sonuçlar doğurmadığı ifade edilmiştir.[7] Kalkınma planı bünyesinde aynı konuya ilişkin etkin adımlar atabilmenin yolu gösterilmiş ve eğitim faaliyetlerinin yerleşik norm ve yaklaşımlarını değiştirmeyi hedeflemişlerdir.[8]

Kalkınma planında, eğitimin işgücü piyasası ile birlikte değerlendiriyor olması kalkınma içinde eğitimin önemi yanı sıra eğitimin de hedeflere hizmet edecek biçimde şekillenmesi gereğini ortaya koymaktadır. Aksi taktirde genç ve nitelikli işsizlik ile karşı karşıya kalınacaktır.

Sosyal kalkınma içinde eğitim faktörü en önemli göstergelerden biridir. Beşeri sermayenin bireysel olarak artışı ekonomik büyümeye nicelik olarak etki ederken beraberinde ekonomik kalkınmayı ve dahası sosyal refah yolunda sosyal kalkınmayı hızlandırmaktadır. Sosyal Adalet anlayışı, gelir dağılımı eşitliği ile paralel seyretmekte[9], Şekil 2'de görüldüğü gibi, aynı paralellik gelir grupları bazında incelendiğinde parabolik gelir dağılımı eşitsizliğine karşın, doğuştan kazanılan yetenekten daha büyük bir değişim hızı ile gelir arttıkça sonradan kazanılan yeteneğin de arttığı ifade edilmektedir.

Şekil 2: Çin'de Gelir Seviyesine Dayalı Kazanılmış ve Doğuştan elde edilen Yeteneklerin Seyri

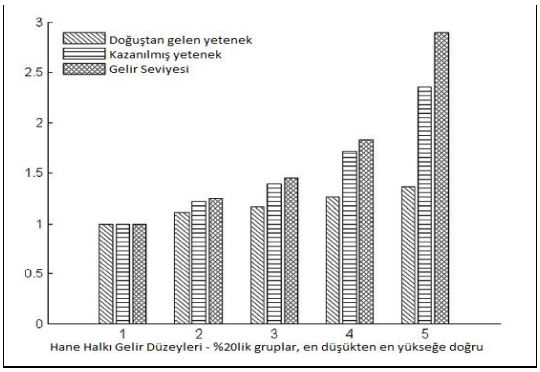

[7] Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018, TBMM, Ankara, 2013, s. 31.
[8] Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018, TBMM, Ankara, 2013, s. 12.
[9] **Sabri Öz,** "1980 Sonrası Türkiye'de Maliye Politikaları ie Gelir Dağılımı ve Sosyal Adalet Arasındaki İlişkiler", Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul, İstanbul Üniversitesi, 2017, s. 127.

Kaynak: Juan Yang, Muyuan Qiu, "**The Impact of Education on Income Inequality and Intergenerational Mobility**", China Economic Review, 37, 2016, p. 120.

Yukarıdaki şekil, Çin'de yapılmış bir çalışmada beşeri sermaye birikiminin gelir düzeyine bağlı olarak değişimini göstermektedir. Beşeri sermaye birikimi gelir düzeyi ile artış kaydederken, asıl sorunun elde edilen beşeri sermayenin konusu ve kapsamı olmaktadır. Öte yandan, beşeri sermaye kazanımında önemli bir faktör olarak ihtiyaç ve arz meselesi görülmektedir. Yukarıda da ifade edildiği gibi bu konuda bir denge unsuru oluşturulmalıdır. Planlama ona göre yapılmalıdır.

Eğitim sisteminde ulusal planlanma yapılırken 2017 itibarı ile, üniversitelerde bir yol ayrımına gidildiği görülmektedir. Temmuz 2017 itibarı ile yayınlanan, "Sanayinin Geliştirilmesi ve Üretimin Desteklenmesi Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair" 7033 sayılı kanun gereği bu yol ayrım üniversiteler için netleşmiş;

- Araştırmaya Yönelik Üniversiteler – Araştırma Üniversiteleri
- İhtisaslaşmaya Yönelik Üniversite – İhtisas Üniversiteleri

olarak belirginleşmiştir.[10] 2017-2018 Akademik yılı açılışında YÖK Başkanı Prof. Dr. Yekta Saraç tarafından, Yeni Yüksek Öğretim Kurumu olarak ciddi bir dönüşüm yaşandığını ifade edilmiştir.

Üniversitelerde böyle bir yol ayrımının yapılıyor olması ve sonrasında mesleki alanlarda Türkiye'nin ihtiyaca yönelik üniversitelerdeki bölümlere kontenjanların belirlenmesi ve ona göre yerleştirme yapılıyor olması önemli bir adımdır. Kasım 2016 TÜİK verilerine göre, Türkiye'de 982 bin diploma sahibi gencin işsiz olduğu belirtilmiştir. Toplamda 3 milyon işsiz içinde, işsizliğin yaklaşık üçte biri bir mesleğe ilişkin diploması olanlardır. Tek başına bu bilgi aranan çalışan nitelikleri ile sunulan eğitim arzının örtüşmediğinin bir ifadesidir. Aslında başta Avrupa Birliği olmak üzere tüm dünyada 2008 finansal kriz sonrası niteliğe dayalı mesleki eğitimin ne denli önemli olduğu görülmüştür.[11] Mesleki-Teknik eğitimler genel itibarı ile ele alınıp nitelikleri üzerinde çalışılırken, istihdam rekabet gücünün arttırılması ile istihdam eğitim ilişkilerinde başarılı Meslek Yüksekokullarının tesisi önem

[10] RG. 01.11.2017/30111.

[11] **Werner Eichhorst, Nuria Rodriguez Planes, and others,** "A Roadmap to Vocational Education and Training Systems Around the World", IZA Discussion Paper Series, IZA Dp No: 7110, p. 21.

kazanmıştır.[12] Ülkemizde de, benzeri bir yapılanma ihtiyacı ile aynı eksikliğin giderilmesine yönelik, üniversitelerde yukarıdaki ayrıma gidilmiş görülmektedir.

Araştırma Üniversiteleri YÖK'te kurulan komisyon tarafından başvurular değerlendirilip açıklanmış olmakla birlikte vakıf üniversitelerinde durum henüz netlik kazanmamıştır. Üniversitelerin süreç içerisinde karar aşamasında oldukları gözlenmektedir. Özellikle bölgesel kalkınmaya dayalı bir ihtisaslaşma üniversitesi olma yolunda nelerle karşılaşılacağı yukarıda ifade edilen kanunun YÖK ile ilgili maddelerinde görülmektedir.

Çalışmanın kapsamı dahilinde, istihdamda meydana gelen arz ve talebin uyuşmazlığına bir çözüm etkeni olarak bölgesel kalkınmaya dayalı ihtisaslaşmanın önemli olduğu düşünülmektedir. İstihdamda sözü edilen arz ve talep dengesi üzerinde eğitimin rolü incelenirken, etken olduğu varsayımı ile Meslek Yüksekokullarına yönelik mevcut durum ve yasal düzenlemelere ilişkin yapılan çalışmalar literatürde taranarak, çalışmanın ikinci bölümündeki bulgular edinilmiştir.

II. Türkiye'de MYO'lar

Eğitim sisteminde toplam kalite anlayışının gelişimi için maliyet, kalite ve hız faktörleri kalite yönetimi sürecinde ortaya konulması gereklidir.[13] Bu faktörlerin üzerine denge oluşturmak üzere bir fayda maksimizasyonu gerekir. Yukarıdaki bölümde üniversitelerin yol ayrımında olduğu bilgisi mevcuttur. Bu bilgi doğrultusunda Meslek Yüksekokulu barındıran üniversiteler ya da sadece Meslek Yüksekokulu konumunda olanlar için 7033 sayılı yasada önemli farklılıklar mevcuttur. Özellikle ihtisaslaşma yoluna giren üniversiteler için uygulama ve laboratuvar yükümlülükleri gelirken, iş bu yükümlülüklerde maliyet düşürücü desteklerin olduğu görülmektedir. Organize Sanayi Bölgeleri içinde ve Teknoloji Transfer Ofisi oluşumlarına yönelik düzenlemeler baştan bu yana ifade edilen denge oluşumu için oldukça önem arz etmektedir.

Gelinen noktada, 1986 tarihli 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu her ne kadar kapsamına Yüksek Öğretim Kurumlarını almış ise de kanun daha ziyade önlisans altı, sürekli eğitim merkezleri ve teknik liseleri içermektedir. 3308 sayılı yasa evvelce Çıraklık ve Meslek Eğitim Kanunu olarak bilin-

[12] **Durmuş Günay/Mahmut Özer**, "Türkiye'de Meslek Yüksekokullarının 2000'li Yıllardaki Gelişimi ve Mevcut Zorluklar", Yüksek Öğretim ve Bilim Dergisi, Cilt 6, Sayı 1, 2016, s. 2.
[13] **Dağlı,** s. 16.

mekteydi.[14] Çıraklık ve ustalık eğitimlerine ilişkin 3308 sayılı yasanın önemi büyüktür. Ülkelerin gelişmişlik düzeyinde 3308 sayılı yasanın içerdiği eğitimler ve ilgili eğitim politikaları da oldukça önemli rol oynamaktadır.[15] Bu çalışmanın kapsamı gereği bu kanuna girilmeyecektir.

III. Türkiye'de MYO'lara İlişkin Temel İstatistikler

Türkiye'de Meslek Yüksekokulları istatistik verilerine bakıldığında devlet üniversiteleri bünyesinde Şubat 2017 itibarı ile 819 adet MYO bulunmaktadır. Tablo 1'de ifade edildiği gibi Vakıf üniversitelerinde 87 MYO mevcuttur. Tüm MYO'larda 64 farklı alanda 227 program bulunmaktadır ve toplam yaklaşık 11 bin program bulunmaktadır. Aynı kaynağa göre Tablo 2 'de detayları verildiği gibi toplamda 1 milyon 200 bine yakın öğrenci bulunmaktadır.[16]

Tablo 1: Türkiye'de Meslek Yüksekokulları

MYO SAYISI	**Örgün + İkinci Öğretim**			**Uzaktan Eğitim**
	Aktif	yarı pasif	pasif	Aktif
Devlet	813	58	28	4
Vakıf	87	1	8	0
Vakıf MYO	6	1	0	0
Toplam MYO	**906**	**60**	**36**	**4**

Kaynak: YÖKSİS, YÖK Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, 3 Şubat 2017

[14] Mevzuat Bilgi Sistemi, "Meslek Eğitim Kanunu", (Çevrimiçi) http://www.mevzuat.gov.tr/Metin1.Aspx?MevzuatKod=1.5.3308&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=&Tur=1&Tertip=5&No=3308, s.e. 2 Kasım 2017.

[15] **Burak Tarlakazan,** "Osmanlı'dan Günümüze Mesleki Teknik Eğitimin Tarihsel Gelişimi ve Günümüz Mesleki Teknik Eğitimine Yönelik Öneriler", Mesleki Bilimler Dergisi, Sayı 2(2), 2013, s. 71

[16] YÖKSİS, YÖK Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, OSYS Klavuzu, 3 Şubat 2017

Tablo 2: MYO'larda Öğrenci Sayıları

MYO	Örgün	İkinci Öğretim	Uzaktan Öğretim	Toplam
Devlet	680.668	309.762	29.265	1.019.695
Vakıf	95.842	37.829	1.751	135.422
Vakıf MYO	11.147	3.271	512	14.930
Toplam	787.157	350.862	31.528	1.170.047

Kaynak: YÖKSİS, YÖK Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, 3 Şubat 2017

Önlisans ve Lisans toplamı Şubat 2017 tarihli veriye göre 6 milyon 700 bin öğrenci mevcuttur. MYO'larda toplam 18 bin öğretim elemanı varken, MYO haricinde 147 bin öğretim elemanı mevcuttur. Gerek öğretim elemanı gerekse de uygulama açısından, eğitim sistemi içerisinde sahip olduğu öğrenci sayısı ve potansiyeli bazında Meslek Yüksekokullarının nitelik açısından kendisinden beklenen fonksiyonel yapılanmanın önemi büyüktür.[17]

Şekil 3: Yüksek Öğretim Kurumlarında Öğrenci Sayısı Değişimi

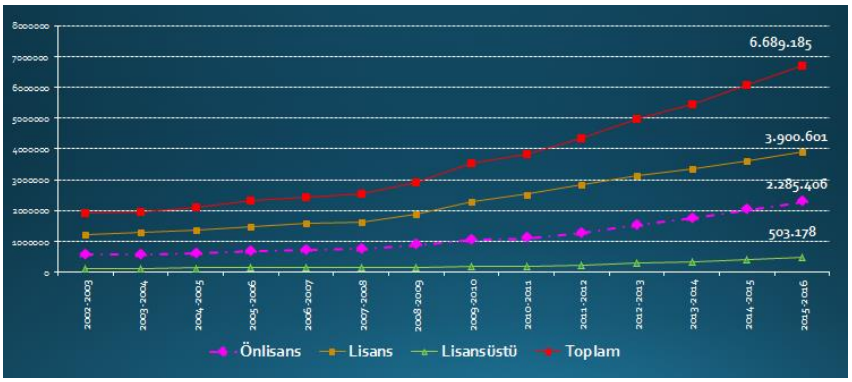

Kaynak: YÖKSİS, YÖK Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, 3 Şubat 2017

[17] **Hüseyin Ceylan/Muhammed Ali Erbir**, "Meslek Yüksekokullarında Kalite: Mevcut Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri", Electronic Journal of Vocational Colleges, May 2015, s. 100.

Kontenjanlara göre yerleşen öğrenci sayıları arasındaki oran (doluluk oranı) 2012-2013 Akademik yılı sonrasında %85-90 seviyelerinde seyretmiştir. Mezun öğrenci sayılarına ilişkin yıldan yıla gidişat aşağıdaki Şekil 4'de olduğu gibidir. Aynı kaynaktan edinilen bilgiye istinaden her yıl mezunların yaklaşık %10'u Dikey Geçiş Sınavları ile lisans tamamlama eğitimine devam etmektedirler.[18]

Şekil 4: Yüksek Öğretim Kurumlarından Yıldan Yıla Mezun Sayıları

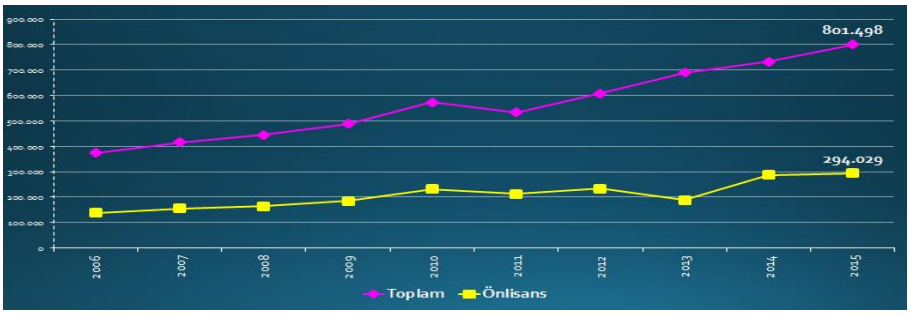

Kaynak: YÖKSİS, YÖK Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, 3 Şubat 2017

Eğitim durumlarına göre istihdamda olma oranlarına bakıldığında, 2 lisan mezunu işe yerleşirken 1 MYO mezunu yerleştiği son üç yıllık ortalamadan çıkartılmakla birlikte, 2015 yılına ilişkin TUIK verileri aşağıda Şekil 5'da görülmektedir. Şekil 6'da da mezun oldukları alana göre işsizlik oranları verilmektedir.

Şekil 5: 25-64 Yaş Arası, 2015 Yılında Eğitim Durumuna Göre İstihdam Oranları

[18] **Ceylan/ Erbir**, s. 100.

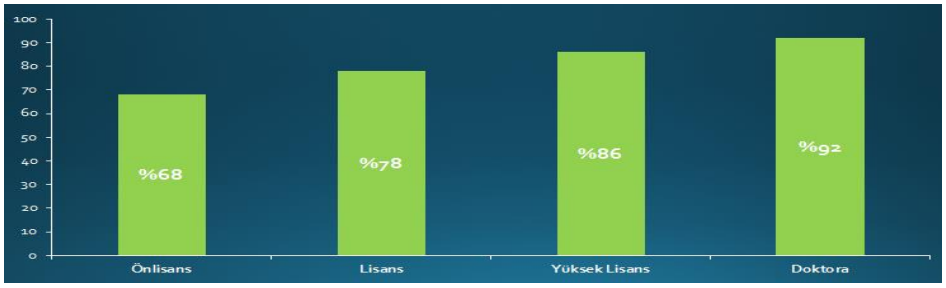

Kaynak: TÜİK

Şekil 6: 25-64 Yaş Arası, 2015 Yılında Eğitim Durumuna Göre İşsizlik Oranları

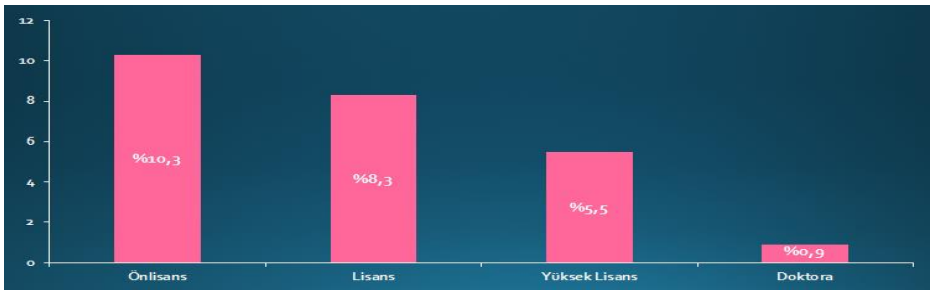

Kaynak: TÜİK

IV. İstihdam ve MYO İlişkisi

Bölüm 2.1.'de ifade edilen tablolara bakıldığında, MYO mezunlarının yüksek işsizlik oranı bir anlamda konumlandırma sorunu olduğunun da ifadesidir. Öyle ki beklenen oran MYO mezunlarında daha düşük bir işsizlik oranıdır. Öte yandan, yapılan bir çalışmada MYO öğrencilerinin girişimci olmaya yönelik arzu ve hevesleri mezunlar arasında %28 gibi düşük bir orandadır.[19] Girişimcilik üzerine yapılan çalışma lokal bir çalışma olsa da bir fikir vermesi açısından önemlidir. Girişimciliğin önemli parametrelerinden biri olan

[19] **Teoman Akpınar/Küçükgöksel/Nazlı Çağıl,** "Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Girişimcilik Algısı Ve Girişimciliği Engelleyen Sebepler", Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 01(01), Tekirdağ, 2015, s. 17.

liderlik ve lider yönetici olma konusunda eğitim zafiyeti oluştuğuna görmek gerekir. Her MYO mezunu lider ya da lider yönetici olma konusunda ise Ferrari'sini Satan Adam adlı ünlü romanın yazarı Robin Sharma'nın Unvansız Lider adlı eserinde ifade ettiği gibi her meslek lider özelliğinde icra edilmelidir.[20]

Her alanda, ilgili mesleğin gereği olan uygulama olmadığı zaman nitelikli iş gücünün yetişmesinde eksik kalınmaktadır. O kadar ki iş dünyası Meslek Yüksekokulları hakkında detaylı bilgiye sahip olmamakla birlikte, meslek liselerinden çok da fazla bilgi ve beceriye sahip oldukları konusunda net bir fikre değillerdir.[21] Bu minvalde, son zamanlarda farklı üniversiteler işyeri eğitimi şeklinde dönemlik derslerin ilgili alanlarda işyerlerinde bilfiil çalışarak eğitimin tamamlanmasını sağlamaktadırlar. Toplamda 2 akademik yıla yayılan 4 dönemden bahsedildiğine göre, 3 dönem teorik 1 dönem uygulama, 2 dönem teorik 2 dönem uygulama ya da yaz dönemlerini de içine alacak şekilde tek akademik yıl içinde üç dönem (birisini uygulamalı olarak) eğitim şeklinde uygulamaların olduğu görülmektedir. Kapadokya Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi, Pamukkale Üniversitesi bazı örneklerdir.

Bir önceki bölümde, istihdamda lisans mezunları ile karşılaştırıldığında 2 lisans mezununa karşın 1 önlisans mezununun istihdam edildiği ifade edilmiştir. İşsizlik oranında ise 2015 verileri göz önüne alındığında genel işsizlik oranı ile yaklaşık olarak aynı düzeyde seyretmektedir. Ancak genç işsizliğine bakıldığında %24 seviyelerinde bulunan genç işsizliğe nazaran daha düşük seviyede bir işsizlik oranı mevcuttur. Bu hali ile işsizliğe pozitif bir katkı sağladığı görülmektedir.

V. 7033 Sayılı Kanun İle MYO'ların Değerlendirilmesi

Kamuoyunda Üretim Reformu olarak bilinen Sanayinin Geliştirilmesi ve Üretimin Desteklenmesi Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair, 90 Maddelik kanunda 2547'yi doğrudan ilgilendiren 8 madde yer almaktadır. Bu 8 maddeden 6'sı maddelerde değişiklikler şeklinde yer almıştır. 2 madde ise 1 adet Ek Madde ve 7 adet Geçici Madde eklentileri kapsamaktadır.

[20] **Robin Sharma**, Ünvansız Lider, İstanbul 2010, s. 61.
[21] **Alparslan Şahin Görmüş/Çetin Bektaş,** "Sektör Temsilcilerinin Meslek Yüksekokulu Öğrencilerini Algılamalarına Yönelik Bir Çalışma (Sandıklı Şuhut MYO İşletme Programı Örneği)", Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi, C.IV, Sayı 2, 2002, s. 30.

Meslek Yüksekokulları ve Teknoloji Transfer Ofisi açısından önemli olan değişiklikler başta olmak üzere ilgili/ilişkili yapılanmalar aşağıda izah edilmiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 7 nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendine "(4) Yükseköğretim kurumlarının ihtisaslaşmasına yönelik çalışmalar yapmak ve bu konuda karar vermek" ibaresi eklenmiştir (m.13). Buradan hareketle, Yükseköğretim Kurulu ihtisaslaşmaya yönelik ek bir misyon edinmiş durumdadır.

2547 sayılı Kanunun 30 uncu maddesine eklenen, bir fıkra ile, emeklilik yaş haddini ve sonrasında çalışma durumunu belirleyici niteliktedir (m.14).

2547 Sayılı Kanun'un 46 ncı maddesine aşağıdaki eklenen;

"l. Organize sanayi bölgelerinde kurulan meslek yüksekokulları için öğrenci başına ilgili yükseköğretim kurumlarına, Yükseköğretim Kurulu bütçesine bu amaçla tahsis edilen ödenekten eğitim desteği yapılabilir. Eğitim desteğinin tutarı ve kullanımı ile uygulamaya ilişkin usul ve esaslar Maliye Bakanlığının uygun görüşü üzerine Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenir."

fıkrası ile iş dünyası ve üniversiteler işbirliği amaçlanmış görülüyor. 2547'de 46. Madde esasen, cari hizmet maliyetinin hesaplanması ile öğrenci katkı paylarını ve öğrenim ücretlerini düzenlemektedir (m. 15).

İstanbul'da toplam sekiz adet Organize Sanayi Bölgesi (OSB) mevcuttur. Bu OSB'ler için 1., 2. Şeklindeki bir isimlendirme yoktur, bu tarz isimlendirmeler genelde doluluk oranları münasebeti ile özellikle Anadolu'da kurulan OSB'ler için tercih edilmektedir. OSB'lerin kuruluşunda bakanlıkça izin verilmesi meselesinde bir önceki açılan OSB'nin doluluk oranı için kullanılan bir tabirdir. Meslek Yüksekokullarının bölgesel ihtiyaçları karşılayacağı düşüncesi ile açılmış olduğu bilinmekle birlikte, yukarıda da ifade edildiği gibi bölgesel ihtisaslaşma meseleye önemli bir bakış açısı kazandırırken, halen tüm ülkede sanayi, tarım, denizcilik ve hizmetler sektörünün arz edildiği alanlarda eğitim kaynaklarının ihtiyaca binaen sarf edilme çabaları sürmektedir.[22] Bu nedenle OSB'lerin konumları, ve mesleki eğitimlerin bizzat sahada verilmesinin teşviki önemli bir unsur olacaktır.

Aşağıdaki tabloda İstanbul için OSB bilgileri yer almaktadır:

[22] **İşseveroğlu,** s. 34.

Tablo 3: İstanbul İlinde Bulunan Organize Sanayi Bölgeleri

OSB Adı	OSB Bulunduğu İlçe	Kuruluş Yılı
İstanbul İkitelli OSB	Başakşehir	2001
İstanbul Anadolu OSB	Tuzla	2000
Deri OSB	Tuzla	1982
İstanbul Birlik OSB	Tuzla	2001
İstanbul Tuzla Kimya Sanayicileri OSB	Tuzla	2001
İstanbul Dudullu OSB	Ümraniye	1995
İstanbul Beylikdüzü OSB	Beylikdüzü	2002
İstanbul Tuzla OSB	Tuzla	2000

Kaynak: Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, "Organize Sanayi Bölgesi", (Çevrimiçi) http://osbbs.sanayi.gov.tr, 28 Haziran 2017.

2547 sayılı Kanunun 58 inci maddesinin (b) fıkrasına aşağıdaki paragraf eklenmiştir.

"Bilimsel araştırma projelerine ilişkin ödeneklerin kullandırılmasında, proje kapsamında görevlendirilecek tezli yüksek lisans ve doktora programlarındaki öğrencilere 3/3/2004 tarihli ve 5102 sayılı Yüksek Öğrenim Öğrencilerine Burs, Kredi Verilmesine İlişkin Kanun hükümlerine tabi olmaksızın belirlenecek miktarlarda burs verilir. Bu bursun verilmesine ilişkin usul ve esaslar bu fıkra uyarınca çıkarılan yönetmelikle belirlenir."

Üniversitelerde kurulacak döner sermaye ve işleyişini ilgilendiren 2547 sayılı kanunun 58. Maddesinin b fıkrasındaki bu eklenti ile bilimsel araştırma ve geliştirme projelerinde görev alan yüksek lisans ve doktora öğrencileri için bir maddi olanak doğuyor.

2547 sayılı Kanunun 60. maddesinin (a) fıkrasının ikinci bendinin ikinci cümlesi yürürlükten kaldırılmıştır. Bağlı bulunduğu kurumlardan ayrılarak meclis çatısı altında görev almış eski öğretim elemanlarına ilişkin geri dönüş imkanını ve çalışma şartlarını düzenleyen maddeye ilişkin gelir hususunda bir cümlenin kaldırılmasını sağlamıştır.

Teknoloji transfer ofisleri başta olmak üzere, ücretli araştırma izni, doktora sonrası araştırmacı istihdamı, kalite güvencesi, eğitim programları danışma kurulu araştırma görevlisi istihdamını işleyen ek maddelerin yanı sıra, 2547 sayılı kanuna ek madde olarak Meslek Yüksekokulları Koordinasyon Kurulunun oluşumu konuları eklenmiştir. Yeni açılacak meslek yüksekokullarındaki standartların belirlenmesi, mevcut okullarda açılacak programların asgari şartları ve izlenmesi, ihtiyaç analizleri ve müfredat çalışmalarının yapılacağı bu kurul meslek Yüksekokullarının vereceği eğitim sonrasında istihdama yönelik çalışmalar yapılacaktır. Özellikle, yöneticilerin ifade ettikleri, Meslek Yüksekokulları mezunları için istihdama yönelik yasal düzenlemelerin eksikliğini[23] giderecek niteliktedir.

2547 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenen geçici 74. Madde ile, devlet üniversitelerinde lisans düzeyinde verilen eğitimlerde son yarıyılın (sekizinci dönem) zorunlu işyeri eğitimleri ve şartlarını düzenlemektedir. Buradan da hareketle, top yekün bir uygulama üzerine yönelim olduğu düşünülmektedir.

2547 sayılı Kanunun 44'üncü maddesinin (b) fıkrasında yapılan değişiklik ile eğitim sürecinin tamamlanması ve kalite güvence sistemi üzerine düzenlemeler getirilmiştir.

SONUÇ ve TAVSİYELER

Literatür çalışmalarından da anlaşılacağı üzere ulusal eğitim politikası içinde istihdamın önemli bir denge unsuru olarak gözetilmesi gerektiği ortadadır. İşsizliğin önemli etkenlerinden biri, dinamik bir yapı olarak arz edilen işe göre işgücünün tesis edilmeyişindendir. Dolayısı ile bir denge sorunu olduğu görülmektedir. Bu sorunun ortadan kalkması için ise verilen eğitimlerde uygulamalı eğitimlerin öncelenmesine yönelik düzenlemelerin olumlu yansıması beklenmektedir.

Meslek Yüksekokullarında en önemli sorun modelleme ve denge unsurunu gözetecek bölüm ve programlarının oluşturulması meselesidir. MYO'lar değerlendirmede, geleceğe yönelik projeksiyonların ortaya konulması, Türkiye'nin yapısal gelişimi içinde önceledeği sektörleri ortaya koyması ve ilgili alanlara kalifiye personel yetiştirilmesi en önemli unsur olacaktır. Yasal düzenlemeler aşağıdaki öneriler çerçevesinde yeniden gözden geçirilmelidir.

[23] **Nermin Bahşi,** "Meslek Yüksekokullarının Sorunları ve Yöneticilerin Tutum ve Davranışları Üzerine Bir Araştırma", Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 20, Sayı 2, 2011, Sayfa 171.

2 Teori 2 uygulama, 3 teori 1 uygulama ve hatta 1 teori 3 uygulama şeklinde modeller denenmelidir. Yaz okulları zamanında öğrencinin ve üniversitelerin diğer fakülteleri ile uyumsuzluğu münasebeti ile olumsuz bir tablo çizeceği tahmin edilmektedir. Öte yandan, mutlak suretle teorik dersler uygulamalı olacak şekilde Organize Sanayi Bölgelerinde verilmeli, gerekirse uzaktan eğitim ile desteklenmelidir.

2547 Sayılı kanun ile tüm kurumlarda okutulması zorunlu tutulan Türk Dili Atatürk İlke ve İnkılap Tarihi ve de Mesleki Yabancı Dil iki dönem zorunluluğunun lisans ile orantılı olacak şekilde tek döneme indirilmesi ya da tamamen uzaktan eğitim ile sıfır AKTS karşılığında olacak şekilde değerlendirilmesi tavsiye edilebilir. Yabancı dil gerektiren bölümler için %100 yabancı dilde eğitim sağlanmalı ve kısmen İngilizce (İngilizce destekli bölümler) müfredatlarına gidilmemelidir.

Alan ve program isimlerinde çok daha detaya izin verilmeli, standardizasyon şartı aranmamalıdır. Çok daha spesifik alanlarda sürekli eğitim merkezleri (hayat boyu eğitim merkezleri) gibi kurumların kısa süreli sertifikasyonu ile sağlanamayacak eğitimler mevcuttur. Bu alanlara ilişkin açılma kolaylığı sağlanmalıdır.

Üniversitelerle paydaş kurumlar desteklenmelidir. Üniversitelerin yapacağı protokoller ile İŞKUR gibi kurumların vereceği destek yanı sıra eğitim gönüllüsü olacak işletmelere Ticaret unvanlarında yapılacak değişiklik ile "… Eğitim Limited" "… Eğitim Anonim" Şirketleri yapısı düzenlenmeli ve bu gibi kurumlara teşvik/destek sağlanmalıdır.

2547 sayılı kanunun 31. Maddesi ile MYO'larda görevlendirilen öğretim elemanları konusunda İŞKUR ya da paydaş başka bir kurum ile destek sağlanmalıdır. Sahadan gelen iş adamları uygulamaya yönelik bilgi aktarımında çok daha isabetli olacakları düşünülmektedir.

Eğitim kalitesi, öğrenci kalitesi ile de paraleldir. Öğrencilerin Meslek Yüksekokulları tercih etme nedenleri bu bağlamda önemli bir belirleyicidir. Bu nedenle gelen öğrenci profillerine yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Buna göre de farklı stratejiler geliştirilmelidir.

KAYNAKÇA

Akpınar, Teoman, Küçükgöksel, Nazlı Çağıl, "Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Girişimcilik Algısı Ve Girişimciliği Engelleyen Sebepler", **Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 01(01), Tekirdağ, 2015.

Bahşi, Nermin, "Meslek Yüksekokullarının Sorunları ve Yöneticilerin Tutum ve Davranışları Üzerine Bir Araştırma", **Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt 20, Sayı 2, 2011, Sayfa 165-178.

Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, **"Organize Sanayi Bölgesi", (Çevrimiçi) http://osbbs.sanayi.gov.tr, 28 Haziran 2017.**

Ceylan, Hüseyin, Erbir, Muhammed Ali, "Meslek Yüksekokullarında Kalite: Mevcut Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri", **Electronic Journal of Vocational Colleges**, May 2015, ss. 99-106.

Dağlı, Abidin, "Toplam Kalite Yönetimi ve Eğitim Sistemine Uygulanabilirliği", **Dicle Üniversitesi Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 5, Haziran 2003.

Eichhorst, Werner, Planes, Nuria Rodriguez, Schmidl, Ricarda, Zimmermann, Klaus F., "A Roadmap to Vocational Education and Training Systems Around the World", **IZA Discussion Paper Series,** IZA Dp No: 7110, pp. 1-40.

Görmüş, Alparslan Şahin, Bektaş, Çetin, "Sektör Temsilcilerinin Meslek Yüksekokulu Öğrencilerini Algılamalarına Yönelik Bir Çalışma (Sandıklı Şuhut MYO İşletme Programı Örneği)", **Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi**, C.IV, Sayı 2, 2002, ss. 19-30.

Günay, Durmuş, Özer, Mahmut, "Türkiye'de Meslek Yüksekokullarının 2000'li Yıllardaki Gelişimi ve Mevcut Zorluklar", **Yüksek Öğretim ve Bilim Dergisi,** Cilt 6, Sayı 1, 2016, s. 1-12.

İşseveroğlu, Gülsün, Gençoğlu Ümit Gücenme, "Türkiye'de Meslek Yüksekokullarının Bölge İhtiyaçlarına Uygunluğu Üzerine Bir Araştırma", **Muhasebe ve Finans Dergisi,** Ocak 2011, ss. 24-36.

Kalkınma Bakanlığı, **Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018**, TBMM, Ankara, 2013.

TC 1982 Anayasası, (Çevrimiçi) https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2011.pdf, s.e. 1 Kasım 2018.

Mevzuat Bilgi Sistemi, **"Meslek Eğitim Kanunu"**, (Çevrimiçi) http://www.mevzuat.gov.tr/Metin1.Aspx?MevzuatKod=1.5.3308&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=&Tur=1&Tertip=5&No=3308, s.e. 2 Kasım 2017.

Öz, Sabri, "1980 Sonrası Türkiye'de Maliye Politikaları ie Gelir Dağılımı ve Sosyal Adalet Arasındaki İlişkiler", **Basılmamış Doktora Tezi**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi, 2017.

Resmi Gazete, (Çevrimiçi) http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/07/20170701-21.htm, Sayı: 30111, s.e. 1 Kasım 2017.

Sharma, Robin, **Ünvansız Lider**, Pegasus Yayınları, İstanbul, 2010.

Tarlakazan, Burak, "Osmanlı'dan Günümüze Mesleki Teknik Eğitimin Tarihsel Gelişimi ve Günümüz Mesleki Teknik Eğitimine Yönelik Öneriler", **Mesleki Bilimler Dergisi**, Sayı 2(2), 2013.

UNDP Türkiye, **2016 İnsani Gelişme Raporu**, Ülkelerle ilgili Açıklama Notu, 2016.

YÖKSİS, YÖK Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, OSYS Klavuzu, 3 Şubat 2017